

ПОСТАНОВА

Верховної Ради України

Про Заяву Верховної Ради України щодо визнання і засудження злочинів
радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках

Наголошуючи на відданості Парламенту України принципам демократії, верховенства права та захисту прав людини,

акцентуючи на тому, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави,

відзначаючи, що відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю,

підкреслюючи, що пам'ять про жертв тоталітарних репресій формує фундамент демократичного, правового суспільства, яке цінує людську гідність, свободу та права кожної особи незалежно від її раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового чи іншого стану,

Верховна Рада України **п о с т а н о в л я є :**

1. Визнати злочинний характер та засудити репресії, яких зазнало цивільне населення Закарпаття у результаті злочинних дій органів державної влади Радянського Союзу в період 1944–1946 років, внаслідок яких людей позбавляли волі, утримували у нелюдських умовах, піддавали тортурам та позбавляли життя без рішень судових органів.

2. Схвалити Заяву Верховної Ради України щодо визнання і засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках (додається).

3. Доручити Голові Верховної Ради України забезпечити невідкладне направлення тексту Заяви до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та парламентських асамблей.

4. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради
України

м. Київ
3 вересня 2026 року
№ 4969-IX

Р. СТЕФАНЧУК

Заява
Верховної Ради України
щодо визнання і засудження злочинів радянської військової
адміністрації на Закарпатті у 1944–1946 роках

Верховна Рада України рішуче засуджує злочини проти людяності 1944–1946 років на Закарпатті, вчинені радянською військовою адміністрацією, та подальшу примусову радянізацію регіону.

Восени 1944 року, після відступу угорських та німецьких військ, територія Закарпаття відразу опинилася під контролем радянської військової адміністрації. Метою окупації Закарпаття було винищення національно свідомого населення краю, який за кілька років до радянської окупації проголосив незалежність, а також створення військового плацдарму для інтервенцій у сусідні держави.

Саме в цей час, у 1944 році, радянська військова адміністрація руками органів та службовців НКВС та СМЕРШ здійснила масові незаконні затримання цивільного чоловічого населення Закарпаття віком від 18 до 50 років під приводом "мобілізації" до так званих трудових таборів. Тисячі мирних мешканців Закарпаття без судових рішень були депортовані до концентраційних таборів системи ГУЛАГ.

За оцінками істориків, внаслідок цих депортацій десятки тисяч жителів Закарпаття загинули в таборах примусової праці від виснаження, голоду, хвороб та нелюдських умов утримання. Значна частина депортованих ніколи не повернулася до своїх домівок.

Радянська влада здійснила цілеспрямовані репресії проти діячів Карпатської України, членів українських громадських організацій, представників греко-католицького духовенства та вірян, які зазнали переслідувань за відмову визнати ліквідацію Ужгородської унії. Під окремі репресії також потрапили представники угорської, німецької, румунської, ромської та інших національних меншин, яких масово депортували, незалежно від їхньої особистої причетності до воєнних злочинів під час Другої світової війни. Радянська репресивна машина здійснила терор щодо заможного селянства та інтелігенції, які підлягали розкуркуленню та подальшим репресіям, діячів культури, освіти й громадських активістів, внаслідок чого знищила інтелектуальну еліту Закарпаття.

Систематичні та масові порушення прав людини, здійснені радянською військовою адміністрацією на Закарпатті у 1944–1946 роках, включаючи незаконні масові депортації цивільного населення, примусову працю, свавільні затримання без судових рішень та переслідування за національною і релігійною ознаками, згідно з нормами сучасного міжнародного права мають ознаки злочинів проти людяності.

Ці злочинні дії стали частиною загальної політики комуністичного тоталітарного режиму, спрямованої на знищення національної ідентичності, релігійної свободи та громадянського суспільства на територіях, які опинилися під контролем Кремля.

Визнання та засудження злочинів радянської військової адміністрації на Закарпатті є важливою складовою процесу декомунізації та деколонізації історичної пам'яті України. Це також є актом справедливості щодо тисяч жертв комуністичного тоталітарного режиму та їхніх нащадків.

Україна як демократична європейська держава, що визнає верховенство права та засуджує будь-які прояви тоталітаризму, вважає своїм моральним обов'язком:

офіційно визнати факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення Закарпаття у 1944–1946 роках, зокрема офіційно визнати факт масових репресій радянської військової адміністрації проти цивільного населення угорської національності, так званий "маленький робот", як злочини, вчинені комуністичним тоталітарним режимом;

засудити практику примусових депортацій, позасудових страт та переслідувань за національною, релігійною і соціальною ознаками, скоєних органами та службовцями НКВС та СМЕРШ на території Закарпаття;

вшанувати пам'ять жертв радянських репресій на Закарпатті шляхом встановлення пам'ятних знаків, проведення наукових досліджень та освітніх програм;

сприяти оприлюдненню архівних матеріалів, пов'язаних із подіями 1944–1946 років, для відновлення історичної правди;

підтримати науково-дослідну діяльність з документування злочинів комуністичного тоталітарного режиму на Закарпатті та в інших регіонах України;

забезпечити включення цих історичних подій до освітніх програм з метою формування об'єктивного розуміння тоталітарного минулого та запобігання повторенню подібних злочинів у майбутньому;

наголосити на тому, що російська федерація, яка продовжує здійснювати збройну агресію проти України, вчиняє на тимчасово окупованій території України злочини, аналогічні до злочинів комуністичного тоталітарного режиму, зокрема масштабні репресії проти мирного населення.

Верховна Рада України закликає міжнародну спільноту, наукові установи та архівні заклади держав-партнерів до співпраці у справі відновлення історичної правди про злочини радянського тоталітаризму, вчинені на території Закарпаття та інших регіонів України.

Визнання злочинів радянського тоталітаризму має стати застереженням для сучасності для недопущення повторення злочинів минулого, зокрема у справі протидії сучасній політиці російської федерації, яка дублює злочинні підходи комуністичного тоталітарного режиму та вдається до аналогічної репресивної кампанії. Як і в 1940-х роках, Кремль хоче загарбати всю Україну, щоб отримати спільний кордон з державами Центральної Європи, залякувати і контролювати їх, маючи можливості для швидкого вторгнення, як це було в 1956 і 1968 роках, коли СРСР окупував Угорщину та Чехословаччину.

Цивілізований світ повинен чітко та беззастережно боротися зі злочинною тоталітарною політикою, не лише віддаючи шану жертвам минулого, а й не допускаючи збільшення кількості постраждалих сьогодні – надаючи підтримку Україні в боротьбі проти держави-агресора, сприяючи відновленню всеохоплюючого, справедливого та сталого миру для України, забезпечуючи відповідальність держави-агресора та її воєнних злочинців, а також справедливість для жертв російської агресії.

Апарат Верховної Ради України
12/38-2026/209223 від 04.09.2026

2332283

ЕАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Апарат Верховної Ради України, 1 прим.
Сертифікат: 3FAA9288358EC0030400000087172D005091E800
Дійсний до: 22.09.2027 0:00:00

